

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НА ЛЕКЦІЯХ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІН СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО ЦИКЛУ)

*О.В. Гурська
м. Полтава, Україна*

В умовах реформування вищої освіти на дисципліни суспільно-історичного циклу покладаються важливі завдання. Вони пов'язані з соціальною адаптацією особистості і полягають у підготовці її до активного громадського життя та формуванні стійкої життєвої позиції. Також у формуванні загальнолюдських цінностей та глибокого патріотизму, широкої історичної свідомості, що дозволяє критично осмислювати минуле й сучасне та прогнозувати майбутнє.

Основною формою навчання в вищих навчальних закладах являються лекційно-семінарські заняття. Використовуючи лекції і семінари викладач допомагає студентам набути нові знання, формулювати нові проблеми, робити відкриття, висновки, бачити реальну оцінку своїх знань. В умовах кредитно-модульної системи в ВНЗ II-III рівня акредитації приблизно 50% навчального матеріалу вивчається саме на лекціях та семінарах. Інші 50% – в ході самостійної роботи. Виходить увага викладача повинна рівноцінно розподілятися на всі три форми роботи.

Широке застосування в закладах освіти різних рівнів акредитації має лекція, яку часто називають «гарячою точкою» [6, 110]. Навчальна лекція – це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового матеріалу або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів [1, 11]. Лекція – це основна форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Вона є основною формою навчального процесу у вищій школі. Мета лекції – розкрити основні положення теми, досягнення науки, з'ясувати невирішені проблеми, узагальнити досвід роботи, дати рекомендації щодо використання основних висновків за темами на практичних заняттях. Також «сформувати орієнтовну основу для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу» [4, 125].

Семінарське заняття – це специфічна форма організації самостійної пізнавальної діяльності студентів, з метою поглибленого вивчення окремих тем чи проблем. Це форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань [4, 133]. Семінари характеризуються насамперед двома ознаками: самостійним вивченням студентами програмного матеріалу та обговоренням на занятті результатів їхньої діяльності. В такому випадку студенти вчаться виступати з тематичними повідомленнями, дискутувати, відстоювати свої судження.

Стосовно ж самостійної роботи, то є різні визначення даного поняття. У широкому сенсі – це сукупність усієї самостійної діяльності студентів як в навчальній аудиторії, так і поза нею, в контакті з викладачем і в його відсутності [2, 297]. Це діяльність, пов'язана з вихованням мислення майбутнього професіонала, будь-який вид занять, що створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності. Під самостійною навчальною роботою розуміють будь-яку, організовану викладачем, активну діяльність, спрямовану на виконання дидактичної мети [3, 227].

Важливо підкреслити, що навчання студента – це не самоосвіта індивіда по власній сваволі, а систематична, керована викладачем самостійна діяльність студента, що стає домінуючою, особливо в сучасних умовах переходу до багатоступінчастої підготовки фахівців вищої освіти. Сьогодні можна говорити про безліч проблем в організації успішного навчального процесу. Хотілося зупинитися на декількох з них – установці на тривалість запам'ятовування та стійкій мотивації.

Організація ефективної роботи на лекціях, семінарських заняттях та в ході самостійної роботи – запорука успішного результату та перспективного майбутнього.

Отримання хорошої ґрунтовної професійної освіти є вимогою часу. Сьогоднішній студент повинен не просто володіти знаннями з предметних дисциплін і вміти застосовувати їх на практиці, а й вміло оперувати ними в будь-якій ситуації, орієнтуватися в суспільно-політичних та економічних процесах. Головне зацікавити та навчити студента знаходити потрібний матеріал. Людський мозок не може утримувати величезну кількість інформації. Якщо трохи заглибитися в психологію, то пам'ять – це психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні та наступному відтворенні минулого досвіду, що дає можливість його повторного застосування в життєдіяльності людини. Роль пам'яті на різних щаблях історії людства змінювалася, а точніше змінювалися вимоги до процесу запам'ятовування. Сучасна людина не в змозі буквально відтворювати те, що сприйняла, бо об'єм інформації постійно збільшується. В зв'язку з цим змінилися вимоги і до навчального процесу. Якщо раніше в навчанні важливо було запам'ятати і відтворити відомості, то тепер на перший план виходять завдання розумового розвитку студентів та вміння швидко знаходити потрібну інформацію. На думку дослідників, процеси запам'ятовування і відтворення керовані і володіють вибірковістю. Дійсно, ми намагаємося запам'ятати в першу чергу те, що для нас важливо і цікаво. Відомо також, що краще запам'ятовуються емоційно забарвлені події та факти, причому позитивні емоції згадуються легше. Все це потрібно враховувати викладачам, робити все можливе для того, щоб отримана інформація стала для студента важливою і життєво необхідною. Це вже полегшить процес запам'ятовування.

Кожного дня ми дізнаємося багато нового, з кожним днем збагачуються наші знання. Мозок не тільки зберігає інформацію про навколишній світ, а й має здатність за наших бажанням відтворювати ці знання. Важлива умова успішності запам'ятовування – установка на тривалість збереження в пам'яті того, що повинно бути засвоєно і збережено. Дуже важливо, яке завдання ставить викладач: запам'ятати, щоб відповісти на семінарі або, максимум, на екзамені для отримання хорошої оцінки чи запам'ятати для подальшої професійної адаптації, зростання професійного рівня. Знову ж таки, ці висновки напрошуються на основі досліджень. Так, експериментально з'ясувалося, що якщо запропонувати випробуваному запам'ятати матеріал з тим, щоб відтворити його на інший день, а іншим випробуваному запропонувати той же самий матеріал, але попередити їх, що знадобиться відповісти по змісту того, що підлягає засвоєнню, через місяць, то відмінності в результативності запам'ятовування будуть дуже і дуже помітними. Піддослідні, які збиралися відповісти по заданому матеріалу на інший день, у кілька разів гірше відтворюють його в порівнянні з тими, хто збирався відтворити його через місяць. Установка на тривалість запам'ятовування мала вирішальне значення в даних обставинах.

Велику роль в процесі запам'ятовування відіграють також мотиви. Оволодіння навчальним матеріалом, розвиток і виховання особистості в процесі навчання відбувається лише за умови прояву її високої активності в навчально-пізнавальній діяльності. Організована діяльність, у якій людина бере участь без бажання, практично її не розвиває. Варто згадати слова англійського письменника Оскара Уайльда «Освіта – річ пречудова, але добре було б інколи пам'ятати: нічому з того, що потрібно було знати, примусово навчити не можна» [5, 141]. Справжнє духовне багатство та всебічний розвиток спостерігається тоді, коли людина сама прагне до знань, науки, мистецтва.

Але коли студент сам тягнеться до знань, освіти? Тоді, коли ним рухають внутрішні спонукання до навчальних дій або навчальної діяльності в цілому, тобто мотиви. У ролі мотивів можуть виступати потреби, інтереси, переконання, установки, цінності та ідеали. До навчання студента спонукає не один мотив, а ряд мотивів різної спрямованості.

У практичній педагогіці вся багатогранність мотивів навчальної діяльності об'єднується у три взаємопов'язані групи:

1. Безпосередньо-спонукальні мотиви (яскравість, новизна, цікаве викладання, привабливість особистості вчителя, бажання отримати похвалу, нагороду, боязнь одержати негативну оцінку, покарання, страх).

2. Перспективно-спонукальні мотиви: (вступ до інституту, вибір професії, створення

сім'ї, розвинуте почуття обов'язку, відповідальності).

3. Інтелектуально-спонукальні мотиви: (інтерес до знань, допитливість, намагання розширити свій культурний рівень, оволодіти певними вміннями і навичками).

Мотивація учіння – це система стійких мотивів, що визначає конкретну активну навчально-пізнавальну діяльність. Важлива роль в процесі навчання лягає саме на викладача, який повинен на перший план поставити такі мотиви, що неодмінно активізують навчальний процес. Це можуть бути і заохочення, і почуття обов'язку, і навіть покарання, якщо всі інші не діють. Починаючи роботу, педагог повинен вивчити мотиви студентського колективу. Виявляється, що «сильні» і «слабкі» студенти все ж таки відрізняються один від одного, однак не за рівнем інтелекту, а за мотивацією навчальної діяльності. «Для «сильних» студентів характерною є внутрішня мотивація: вони мають потребу в опануванні професією на високому рівні, зорієнтовані на отримання міцних професійних знань і практичних умінь. Стосовно ж «слабких» студентів, то їх мотиви загалом зовнішні, ситуативні: уникнути осуду і покарання за низьку успішність, не залишитися без стипендії тощо» [5, 141]. Основними елементами створення позитивної мотивації в процесі навчання є:

1. Відповідність навчального процесу тим цілям, що ставить перед собою студент.
2. Задоволення пізнавальних інтересів і потреб студентів у навчальній діяльності.
3. Наявність стимулюючих факторів навчання – новизни, дослідницьких і творчих елементів.
4. Прагнення до самореалізації, самоствердження (інтелектуальної, професійної).

Дієвим фактором у цьому відношенні є й особистість педагога, його ерудиція, майстерність викладання. Викладач, що досконало і глибоко володіє наукою, виклад матеріалу будує логічно, чітко, доступно і оперує цікавими деталями та фактами, вражає студентів великим кругозором, захоплює своєю освіченістю. У цьому випадку спрацьовує психологічний механізм наслідування. Вони переживають внутрішні протиріччя між наявним і необхідним рівнем своїх знань, що і стимулює їх до більш активного навчання.

Таким чином, саме позитивна мотивація та правильна установка на тривалість запам'ятовування можуть стати тими елементами, яких так не вистачало для створення цілісної картини якісного та успішного навчально-виховного процесу.

Література

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я.Я. Болюбаш. – К. : ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / І.В. Зайченко. – К., «Освіта України», 2006. – 528 с.
4. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З. Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; За ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
5. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Л.Г. Подоляк. – К. : ТОВ «Філ - студія», 2006. – 320 с.
6. Основы педагогики и психологи высшей школы / под ред. А.В. Петровського – издательство Московского университета, 1986. – 302 с.

ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНА РОЛЬ МІСЬКИХ ПАРКІВ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКІВ МІКРОРАЙОНУ «АЛМАЗНИЙ» М. ПОЛТАВИ)

*Н.О. Гуріненко, Л.С. Денисенко
м. Полтава, Україна*

Зелені зони – це важливі елементи ландшафтно-архітектурних комплексів, що сприяють чіткій функціональній організації культурного обслуговування міського і сільського населення, покращують санітарно-гігієнічні умови, очищаючи та зволожуючи